

Statsminister Gro Harlem Brundtland:

Tale ved Selbu Arbeiderpartis 80-års jubileum 26.04.91

VISJONER OG ARBEID - 80 ÅR I FELLESSKAP

INNLEDNING

De siste søndagene har mange nordmenn fulgt TV-serien "Veier til vår tid" med Reidar Hirsti som hovedredaktør. Serien er langt fra avsluttet, men for mange av oss har den allerede fungert som en minnebok fra en ganske nær fortid og gjenkalt episoder og begivenheter som har preget oss alle.

Serien viser oss også hvor nært knyttet arbeiderbevegelsens historie er til vår moderne norske historie og oppbyggingen av velferdsstaten - gjennom utviklingen av helsetjeneste, eldreomsorg, utdanning for alle, boligbygging og industrireising og gjennom spredning av kulturtilbudene til hele landet.

Vi kan være stolte av vår egen innsats og arbeiderbevegelsens bidrag til å skape et moderne velferdssamfunn. Men utfordringene i dag er nye. Det er de utfordringene vi nå sammen må møte. Svarene vi gir, og løsningene vi foreslår, kan heller ikke være de samme. Vi husker alle valgplakatene der røyken fra fabrikkpipene steg optimistisk til værs. Industrivekst ga oss velstand som var et nødvendig element for å skape verdigrunnlaget velferdstaten var avhengig av. I dag vet vi at også miljøkonsekvensene må inn i de regnestykkene vi setter opp. Vi må ta ansvar for kommende generasjoner.

Vi lever i en urolig verden, preget av nye muligheter, men også av sterke brytninger. Gamle stengsler er revet i Øst-Europa. I Vest-Europa skaper utvidet økonomisk samarbeid nye muligheter for økt aktivitet og sysselsetting. Samtidig opplever vi tilbakeslag. Ennå er det usikkert om det er demokratiet eller de gamle

maktapparatene som vinner fram. Saddam Husseins overfall på Kuwait og den hjerteskjærende flyktningetragedien vi nå følger fra dag til dag, har vist oss hvor begrensede muligheter verdenssamfunnet har til å øve kontroll. Daglig blir vi også minnet om hvordan folkene i Afrika hjemsøkes av sult og nød. Vi kjenner alle de farer som truer klima og miljø på vår klode.

Partifeller! De utfordringer som møter oss ute og hjemme, kaller på det beste i oss. Fremfor alt viser de behovet for å vinne tilslutning og bygge på våre egne verdier om likhet, frihet og ansvar for hverandre. Vi må mobilisere krefter og vilje til å ta ansvar og løse problemer i fellesskap, i tråd med den tradisjon som alltid har vært arbeiderbevegelsens.

SELBU ARBEIDERPARTI 80 ÅR

Veteranen Ole Øisang skrev engang i en hilsen til Selbu Arbeiderparti følgende:

"Som en frihetslengselens heftige vårbud i vårt nordlige land, kom socialismen til arbeiderklassen, til småkårsfolket, de på skyggesiden og i vintermørket. Socialismen blev drømmen, håpet og forjettelsen; av troen på den hentet underklassen nytt mot, ny arbeidsstyrke og kampvilje og tillit til sin egen evne og kraft."

Dette skrev Ole Øisang til 25-års jubileet i 1936, like etter at Regjeringen Nygaardsvold ble dannet. Det er bakgrunnen når Øisang sier:

"Arbeiderne og arbeiderbøndene i Selbu var blandt de første i Trøndelag som sluttet opp om den socialistiske arbeiderbevegelse og har siden fulgt Det norske Arbeiderparti gjennom onde og gode dager frem til idag, da partiet mobiliserer for makterobringen og den endelige seir."

Og Øisang fortsetter - og sier dette om menneskene her i distriktet:

"Det er godt t0 i selbyggen. Har han først gjort seg op en mening og tatt et standpunkt, lar han sig ikke s0 lett forvirre eller f0re p0 avveier. Han st0r p0 sin post uten 0 vakle. Det gjør at v0rt parti alltid har kunnet stole p0 partikameratene i Selbu. Enig eller ikke i enkelte taktiske sp0rsm0l eller detaljer, st0r han last og brast med sitt parti."

N0r en kommune med 4.000 innbyggere har 10 arbeiderlag og de alle er i aktivt virke, da skj0nner vi ogs0 i dag at 0isang pekte p0 noe vesentlig i sin hilsen til 25 0rs jubileet. Jeg kan bare slutte meg til ham, gratulere med de 0tti 0rene som har g0tt, og takke fra partiets side for den innsats som har v0rt gjort.

De som i sin tid stiftet Det norske Arbeiderparti, sto for et politisk v0gestykke. Det var bare 29 mann, som for dr0yt hundre 0r siden m0ttes ved Ormetjern utenfor Arendal. Men de bar med seg en dr0m, en tro og en visshet. De tok fatt p0 ombyggingen av landet. M0let var intet mindre enn et nytt samfunn p0 norsk grunn.

Hvor tok pionerene motet og djervheten fra? De fleste av partistifterne hadde ikke engang stemmerett. Men de hadde en visjon. Det var n0d og sult i landet, ulikhet og fattigdom, dype klasse-skiller. Flertallet, den vanlige mann og kvinne, ble ikke bare utnyttet, de ble ogs0 ber0vet selvrespekten.

Det var dette som var utgangspunktet og klangbunnen for ideene og visjonen om et samfunn bygget p0 frihet, likhet og brorskap. Parolene ble ikke bare sydd p0 fanene, de ble langsomt til praktisk politikk.

Da Det norske Arbeiderparti ble stiftet i 1897, ga det ringvirkninger. En ny optimisme kom over arbeiderbefolkningen. Det var naturlig at den fikk grobunn i Selbu, der motsetningene var store mellom husmenn og arbeidere p0 den ene siden og b0ndene p0 den andre. Vi hadde ogs0 mange markante skikkelser i distriktet. Det er nok 0 nevne Martin Tranm0l, som var med ved starten av Selbu Arbeiderparti i 1911.

Arbeiderpartiet ble en drivende makt og arbeiderbevegelsen ble den sterkeste samfunnsomformende kraft i dette århundret. Sammen ble partiet og fagbevegelsen også den største sosiale og kulturelle bevegelsen i vårt land. Arbeiderbevegelsen ble et lærested, den fremste skole i organisasjon og demokrati.

Kampen var lang, og den hadde tilbakeslag. Men den var seig, og den ble vunnet. Bit for bit ble samfunnet bygget om. Friheten og mulighetene ble utvidet på alle livets områder. Mye kan sammenfattes i et eneste ord: velferdssamfunnet. Det ga ikke bare frihet og trygghet. Det ga også rett rygg og selvrespekt.

Og den største seier er denne: Intet parti kan idag makte å rive dette verket ned. Selv om de prøver seg, som de stadig gjør. For dette verket, som er Arbeiderbevegelsens eget, er i dag bygget inn i folks ønsker og krav til sin hverdag: Alle skal ha rett til utdanning, arbeid og omsorg.

Det er også det som er siktemålet, når Arbeiderpartiet igjen er pålagt regjeringsansvaret. Vi må se fremover, ikke bare til høstens valg og til det valget som kommer i -93. Vi må stake ut en politikk for nittiårene og det nye århundret. Men grunnlaget for denne politikken er den samme som den de drømte om i Arendal og her i Selbu: frihet, likhet og solidaritet. Fellesskap!

Vi skal fortsette Arbeiderbevegelsens arbeid for økt rettferdighet med vår grunnleggende ideologi som rettesnor, og vi skal fornye oss for å finne svar på de nye utfordringene.

Idéene er de samme. Men det samfunnet hvor idéene skal virkelig gjøres, er et helt annet. Verden omkring oss er også en annen, og den berører oss mye sterkere enn før. Disse nye forutsetningene må virke inn på vår analyse av samfunnet og de problemer vi som sosialdemokrater nå stilles overfor.

Derfor må vi stadig forme nye visjoner. Det kan ingen regjering gjøre alene. Det kan vi bare gjøre sammen. Og det er her

Arbeiderpartiets styrke ligger. I bredden i organisasjonen. I hele vår demokratiske tradisjon, der beslutninger fattes av dem de gjelder.

Slik Arbeiderpartiet gjennom de siste hundre år har tatt ansvar, slik vil vi fortsatt ta ansvar. Slik har vi tatt ansvar - fra første dag denne regjering tiltrådte! Hva var det som skjedde? Vi må ikke glemme det. Det var de borgerlige partiene som kastet kortene. Som ga opp da den politiske hverdag begynte. Som ikke var i stand til å møte de problemene som tårnet seg opp.

Resultatet var at et flertall i Stortinget - hvorav ett av de tidligere regjeringspartiene - snudde seg mot Arbeiderpartiet og sa: Dere må ta styringen.

Det har vi gjort. Vi tok fatt på den oppryddingen som var nødvendig - etter åttiårenes økonomiske lettsinn og den borgerlige trepartiregjeringens ruin.

POLITIKK FOR ØKT SYSSELSETTING

Full sysselsetting har i alle år vært hovedmålet for Arbeiderpartiets økonomiske politikk. I 50- og 60-årene var det ikke vanskelig å få det til. Hele den vestlige verden var inne i en rik vekstperiode. Da oljepris-sjokk og tilbakeslag senere førte til rekordstor ledighet i andre land, holdt vi lav ledighet i Norge ved hjelp av oljepenger og en offensiv økonomisk politikk. Ikke minst tok vi den offentlige sektor i bruk.

Fra 1960 til 1989 økte sysselsettingen i Norge med over 42 % mens den i andre vest-europeiske land bare økte med 13 %. I 1960 var Norge blant de land i Europa som hadde en relativ lav andel av befolkningen i arbeid, 63 % av de i alderen fra 15 til 64 år, mens gjennomsnittet ute i Europa lå 5 % høyere. Dengang var det en lav andel kvinner i arbeid i Norge. I løpet av 70-årene kom så Norge nær opp til Europa-toppen i sysselsetting, med bare Sverige og Danmark foran. Og der har vi holdt oss, på tross av at ledigheten er blitt altfor høy. Høy bruk av oljeinntekter i Norge i forhold

til andre land bidro til at den tradisjonelle landbaserte industri ble svekket.

Da den borgerlige regjering slapp løs kredittstrømmen midt på 80-tallet, fikk vi en vekst i forbruk, import og priser som oversteg alle grenser. Det ga også vekst i sysselsetting, men dette var en vekst på sandgrunn, knyttet til et forbruk og til investeringer som ikke hadde dekning i landets reelle økonomiske bæreevne. Da oljeprisene senere falt, ble det et underskudd som satte hele landets handlefrihet i fare.

Det var Arbeiderpartiet, i nært samarbeid med fagbevegelsen, som måtte ta ansvaret for å rydde opp i denne vanskelige situasjon. Etter hvert har vi fått prisstigning, lønnsvekst og utenriksøkonomi under bra kontroll, og vi har fått styrket vår konkurransevne. Men sysselsettingen i privat sektor har falt mye mer enn det som var ventet. Det er særlig to faktorer som har virket sterkt inn her:

De høye kostnadene har ført til at bedriftene har gjort mer enn ventet for å rasjonalisere produksjonen på alle områder.

Den store gjeldsbyrde for husholdninger og bedrifter, sammen med store problemer for bankene, har ført til at veksten i privat sektor har stoppet opp. Dette er blitt forsterket av høye renter i utlandet og derfor også i Norge.

Regjeringens strategi for å gjenopprette full sysselsetting bygger på at vi må ta både den offentlige og private sektor i bruk. Vi så et klart skille i fjor høst ved behandlingen av budsjettet. Regjeringen Syse ville ikke bruke den offentlige sektor mer offensivt for å få ned ledigheten. Etterhvert fikk vi tilslutning til dette fra mellompartiene. Resultatet ble økte bevilgninger både til kommunene og til statlig aktivitet på ulike områder. Uten disse tiltakene ville situasjonen nå vært enda verre enn den er.

I fjor høst sa vi fra om at Regjeringen Syse ga et for optimistisk bilde av utsiktene for vekst i sysselsettingen, ikke minst knyttet til oppgang i private investeringer. Desverre har vi fått så

altfor rett. Svakere internasjonal aktivitet har gitt mindre eksport. Vanskene i boligmarkedet har forsterket tilbakeslaget i bygge- og anleggssektoren.

Regjeringen vil i Revidert Nasjonalbudsjett om to uker legge fram et opplegg for økt sysselsetting både på kort og lang sikt. Vi saumfarer nå mulighetene for økt sysselsetting gjennom offentlige tiltak enda en gang. Vi vil satse på tiltak som også kan stimulere den langsiktige veksten i hele samfunnet. Derfor vil bevilgninger til jernbane, veger og energitiltak, stå sentralt.

Men vi kan ikke gjenopprette full sysselsetting uten at vi også får fart på privat sektor. Tross alt er det mer enn tre av fire som arbeider der. Derfor var det positivt at LO og NHO lyktes med et oppgjør som viderefører lav kostnads-vekst og bedre konkurransevne. Med en prisstigning som i mars kom helt ned på 3,5 %, gir selv moderate tillegg økt kjøpekraft.

Lav prisstigning og moderate lønnsoppgjør gir samtidig bedre muligheter for lavere rente. Lavere renter er det viktigste tiltak for å fjerne den proppen som nå stopper vekst og sysselsetting i privat sektor. Endelig er Norges Banks rente kommet under det nivå vi hadde oppnådd da Regjeringen Syse overtok høsten 1989. Mer enn noe annet betyr lavere rente et handslag til de mange husholdninger og bedrifter som nå tynges av høy gjeld.

I Revidert Nasjonalbudsjett vil Regjeringen også legge frem et næringspolitisk program bygget blant annet på tilråkningene fra Berge-gruppen, nedsatt av LO og DNA. Det vil bety en systematisk politikk for bedre bruk av våre samlede ressurser, en vilje til vekst og fornyelse som gir klare signaler til bedrifter og næringsliv.

Et viktig punkt er en større tilgang av risikokapital til industri og næringsliv. Derfor la Regjeringen i dag fram et forslag om at Folketrygdfondet kan bruke opptil 6 mrd. kroner til å tegne aksjer i bedrifter.

Det er for mye pessimisme i norske bedrifter. Nå får de signaler og retningslinjer som gir et bedre grunnlag for nye og framtidssrettede investeringer. Jeg utfordrer bedrifter og enkeltpersoner til å ta mulighetene i bruk!

GJELDSSITUASJONEN

I tillegg til arbeidet for lavere rente vil vi også gå inn med spesielle tiltak for dem som har lav inntekt og spesielle vansker med å klare sin gjeld. I Revidert Nasjonalbudsjett vil vi derfor foreslå at Husbankens etableringslån-ordning utvides, at rammene økes og at lånene heretter også skal kunne brukes i bruktlåne-markedet og til refinansiering av boliger. Dette betyr bl.a. at familier som står i fare for å måtte forlate boligen, kan søke kommunen om etableringslån gjennom Husbanken for å erstatte dyre, private topplån. Med Stortingets vedtak vil dette være ordninger som kan innføres allerede fra 1. juli i år.

SKATTEREFORMEN

De fleste er opptatt av skatt. Det er en svært omfattende og viktig omlegging vi nå er i ferd med å gjennomføre. Vi kan også trygt si at behovet for endringer var prekært. Helt siden slutten av 70-årene har Arbeiderpartiet arbeidet for å få til et mer rettferdig skattesystem.

Det nåværende systemet er mildest talt gjennomhullet av fradragsordninger og åpninger for de smarteste skatteplanleggerne, og det har ført til en stadig mer urettferdig fordeling av skattebyrdene. Dette ser vi ikke minst når skattelistene legges ut hver høst. Det er lite samsvar mellom hva folk faktisk må tjene - når vi tar den materielle levestandarden deres i betraktning - og hva de faktisk yter til fellesskapet. Denne urettferdigheten er det vi nå gjør noe med. Og vi har tre hovedmål med reformen som er lagt fram:

Vi vil sikre grunnlaget for et høyt fellesforbruk gjennom et enklere og bedre skattesystem.

Vi vil ha større rettferdighet, særlig mellom lønnstakere og næringsdrivende.

Og vi vil ha et system som fremmer bedre bruk av produksjonsressursene, og som dermed gir grunnlag for økt verdiskaping og sysselsetting.

I ukene framover, i Stortinget, er hovedoppgaven å verne om de forbedringer som reelt sett ligger i det nye skattesystem, ikke minst for lønnstakerne. Vi kan ikke godta en ny gjennomhulling. Arbeiderpartiet vil stå vakt om den sosiale profil som nå er lagt inn.

Et godt skattesystem er en vesentlig forutsetning for å sikre finansieringen av fellesoppgaver og offentlige tjenester innenfor undervisning, helse- og sosialsektoren. Hvordan, for eksempel, skal vi kunne løse oppgavene i eldreomsorgen og for den økende gruppen av pensjonister i årene fremover, om vi ikke har et rettferdig skattegrunnlag å basere oss på?

PENSJONISTENE - OG DE 158 KRONENE!

De siste ukene har jeg fått en strøm av brev fra pensjonister. De er, skriver de, fortørnet over hva de tydeligvis oppfatter som pensjonistoppgjøret for i år - med det magre resultatet 158 kroner. Og la det være helt klart: Hadde dette vært oppgjøret for i år, ville det vært god grunn til det!

Men det er ikke det som er tilfellet. De 158 kronene knytter seg egentlig til fjorårets lønnsoppgjør. Da ble partene enige om at det skulle forhandles om kompensasjon dersom prisene viste seg å stige mer enn 4 % i 1990. Så skjedde altså det at prisstigningen ble på 4,2 %, og at lønnstakerne skulle ha kompensert for overskridelsen på 0,2 %. Dermed ble det slik at også pensjonistene fikk en justering - på nettopp 158 kroner.

Pensjonistoppgjøret for i år er vi midt inne i. Regjeringen har lagt fram et første tilbud. Grunnbeløpet økes med 1300 kroner. Det vil gi en vekst i minstepensjonen på 4,3 % for enslige og 4,4 % for ektepar fra i fjor til i år. Det vil i så fall være mer enn de fleste lønnstakere får, og klart mer enn prisstigningen, som nå blir 3 1/2 - 3 3/4 %. Men vi er ikke ferdig med forhandlingene, og kanskje kan opplegget bli enda bedre. Det som i alle fall er sikkert, er at pensjonistene i år vil få en inntektsvekst minst på linje med lønnstakerne.

LANDBRUKET

Regjeringen legger i dag fram et revidert tilbud i landbruksforhandlingene. Tilbudet gir et inntektstillegg for de aller fleste grupper i landbruket som vil være fullt på linje med det lønnstakerne får i år. Ikke minst vil det gjelde jordbrukere i distriktene.

Det er sysselsettingskrevende produksjoner vi prioriterer. Vi har samtidig lagt vekt på behovet for kostnadsreduksjon i jordbruket totalt sett. Areidet med dette må starte nå, fordi vi i kjølvannet av GATT-forhandlingene må påta oss betydelige forpliktelser om å redusere støtten til jordbruket.

Arbeiderpartiet har tatt, og vil ta, ansvar for at vi har et livskraftig landbruk i Norge. Ikke minst er vi opptatt av den rolle landbruket har og må ha for sysselsettingen i Trøndelag og andre distrikter. Men landbruket er blitt for avhengig av støtte og beskyttelse. Skal vi kunne sikre landbruket på sikt, så må vi lage et rimeligere landbruk i Norge, et landbruk som er mer robust og mindre avhengig av støttemidler og beskyttelse. Vår dyktige landbruksminister har gitt klare signaler om at omstilling er nødvendig.

Statens første tilbud var preget av at vi nå må komme igang med de praktiske tilpasninger mot et mindre kostbart jordbruk. De fleste jordbrukere i distriktene har kraftfôr som innsatsfaktorer i sin

produksjon. I en tid da Norge hadde en veldig lav selvforsyningsgrad, ble korn- og kraftfôrprisene lagt på et veldig høyt nivå for å stimulere til økt produksjon av korn. Og produksjonen har økt så mye at vi forlengst har oversteget de mål som var satt. Problemet er at vi er kommet helt i utakt med våre naboland. Kornprisene i Norge er ofte opptil tre ganger høyere enn i Sverige og tre ganger så høye som i EF. Det betyr i sin tur at kjøtt er dyrt for forbrukerne i Norge. Ikke fordi norske kjøttprodusenter er så mye mindre effektive enn i andre land, men fordi det dyre råstoffet gjør det så dyrt å produsere kjøtt i Norge.

Det er reellt sett ikke så mange arbeidsplasser i kornproduksjonen - særlig ikke om en ser på de som bare lever av korndyrking. De fleste arbeidsplassene ligger i produksjon av kjøtt og melk, og de må vi ta vare på.

Statens reviderte tilbud tar hensyn til argumentene og gir et moderat tempo i omstillingene. Men retningen må være klar: Vi må ha en klar profil til fordel for distriktene og til fordel for miljøet. Omlegging av virkemiddelbruken med større vekt på produksjonsnøytrale tilskudd er viktig her. Dette vil bidra til lavere intensitet i produksjonen og dermed mindre forurensningsproblemer - reformer som skal gi oss et rimeligere og mer robust landbruk, som også blir bedre tilpasset de internasjonale utfordringerne vi står overfor.

MILJØET - NOE MÅ GJØRES

Miljøet vårt er et felles ansvar, og skal vi få snudd de mange negative utviklingstrekkene som vi her står overfor, må det handles raskt og effektivt - både i lokalsamfunnet, på nasjonalt plan og internasjonalt.

Alle konstaterer vi jo ved selvsyn at det er mye som er galt fatt. Det kan være elvene vi ikke lenger kan bade eller fiske i, drikkevannene som er utsatt, eller den sure nedbøren som truer skogene våre. Vi omgir oss med kjemikalier og luftforurensninger som fremkaller sykdommer og plager, som f.eks. allergi og astma-

problemer.

Forskerne har også i flere år, og med stadig sterkere ryggdekning, advart oss mot de fremtidige problemene verden vil få om vi ikke reduserer utslippene av klimagassene. Her står vi overfor den såkalte drivhuseffekten, som i korthet betyr at temperaturen på jorda vil øke, med de mange og til dels uoverskuelige følger det vil få. Dere kan sikkert levende forestille dere hva det vil medføre om verdenshavene stiger og ørkenområdene utvides - i form av økt fattigdom, sosiale og politiske kriser og store folkegrupper på vandring.

Hva må være den viktigste reaksjonen på disse signalene om at vi nå er i ferd med å bryte naturen og jordas tålegrense? Jo, for det første at vi alle stiller oss bak parolen om at det eneste som nytter i årene fremover, er politisk handling for å snu utviklingen. Og for det andre at vi alle er innstilt på å måtte bidra til å sikre fremtiden. Vi må godta de forandringene og tiltakene som må gjennomføres for å endre både produkter, produksjonsmetoder og forbruksmønstre til fordel for natur og miljø.

For det er hva det nå dreier seg om: å øke forståelsen for at noe må gjøres, og styrke oppslutningen om en offensiv og resultatorientert politikk. I årene fremover er vi helt avhengig av at alle de politiske nivåene trekkes med - kommunene, fylkene, staten og det internasjonale samfunnet.

Men ikke bare det: Vi er selvsagt også avhengig av at hver enkelt av oss, og ikke minst bedriftene, organisasjonene og interessegruppene spiller på dette samme miljøpolitiske laget. Et lag som må ha som sitt hovedmotto: bærekraftig utvikling. Vi må nå legge om kursen, slik at vi kan se våre barn, barnebarn og oldebarn inn i øynene når den tid kommer - og slik at vi også kan gi alle fremtidige generasjoner en jord å leve med.

Kommunene har en stor rolle å spille i denne prosessen. Regjeringen la nylig frem en stortingsmelding om miljøvern i kommunene, som nettopp skal gjøre det enklere for kommunene å engasjere seg. Men vi vil ikke komme raskt nok til målet hvis vi ikke også bruker

offensive, nasjonale virkemidler for å endre produksjon og forbruksmønstre. Det er bl.a. i denne sammenhengen vi må benytte oss av miljøavgiftene. Ved å avgiftsbelegge utslippskildene setter vi en pris på det å forurense. Det betyr at det vil være i hver enkelts, og i hver bedrifts, interesse å endre sin adferd til fordel for miljøet.

Vi må også ha tiltak og avtaler på det internasjonale planet. Ødeleggelsen av ozonlaget, drivhuseffekten og den sure nedbøren taler sitt tydelige språk om at nasjonene må finne fram til felles, forpliktende ordninger. De fleste forurensningene stopper jo ikke ved landgrensene, og skal vi ha håp om å lykkes, må det internasjonale samfunn raskt finne fram til nye kjøreregler og avtaler som sikrer en fornuftig forvaltning av jordas naturressurser.

Norge har valgt å spille en pådriverrolle i denne prosessen, både når det gjelder økt miljøsamarbeid i Europa og gjennom FN's arbeid for å samle alle verdens nasjoner bak en felles innsats for vår felles fremtid.

DEN EUROPEISKE UTFORDRINGEN

Det var en Arbeiderparti-regjering som i 1987 la frem den første stortingsmelding om vårt forhold til Europa på 15 år. Det var vi som fikk i gang EØS-forhandlingene. Og det er vi som må fullføre dem etter at de andre kastet kortene.

Det brede Stortings-flertallet sluttet alt i 1988 opp om at Norge må møte utfordringene fra det indre marked. Vi trenger en omfattende samarbeidsavtale med de andre 18 landene i Vest-Europa, som mottar 90 % av alt Norge selger til utlandet. Det sier seg selv at et land som vårt ikke kan stå alene. Det var ikke isolasjon som la grunnlaget for vårt velferdssamfunn. Det var åpenhet mot omverden som bidro til den velstand vi har skapt og fordelt. Slik må det fortsatt være.

Et felles regelverk og like konkurransevilkår i hele Vest-Europa - det er det EØS-avtalen handler om. Og så skal vi ikke glemme: De

nye demokratiene i Øst-Europa søker mot det vesteuropeiske samarbeid. Et felles regelverk for handel i hele Europa er under utvikling. Frihandelsavtalen med EF fra 1973 holder ikke mål. Vi trenger en avtale som dekker flere områder og som også åpner for samarbeid på nye områder som miljø, utdanning, forskning og den sosiale dimensjon.

Med jevne mellomrom opplever vi anklager om dumping, både i USA og i EF. Bak slike anklager ligger ofte utenlandske næringsinteresser som ønsker å holde oss utenfor markedene. Det er lettere å angripe næringer i et lite land enn å "straffe" større og sterkere land. Se bare hva som er skjedd med salg av norsk laks til USA. Det er vår sysselsetting, våre vekstnæringer, vår fremtid som står på spill.

I EØS skal det være felles konkurranseregler, og det skal være ordninger for å kontrollere at reglene følges. Da kan man ikke anklage et land for å bryte reglene uten å føre bevis for at det faktisk har skjedd. Hvem er dette aller viktigst for? Jo, for de mange eksportnæringene nettopp i distrikts-Norge. Det er først og fremst i distriktene at vi finner de næringer som konkurrerer på eksportmarkedet. Stål, jern, fisk, treforedlingsprodukter og aluminium - alle disse produkter har opplevd dumping-anklager. Dette skaper usikkerhet, ikke minst i distriktene, hvor lokal-samfunn og sysselsetting er avhengige av de typisk norske hjørnestensbedriftene.

Men betyr ikke det indre markedet økt konkurranse også i Norge? Jo, det vil bli økt konkurranse - i alle fall! Det finnes ingen metode til å velge seg bort fra det.

DE GLOBALE UTFORDRINGENE

Europa har et ansvar, ikke bare for seg selv, men også i verdensomspennende perspektiv. Vår velstand forplikter i en verden hvor nød, fattigdom og flytninger viser kontrastene til vår egen hverdag, og hvor våre plager og problemer ofte kan synes små. Situasjonen i Gulfen, men også utviklingen i Øst-Europa - labil og

spennende - krever stor innsats og aktiv solidarisk handling. For utviklingslandene, og særlig for Afrika, ble 80-årene det tapte tiår. Disse landene frykter nå å bli glemt av de vestlige industriland. Det må ikke skje.

I den akutte krise som er oppstått i Afrika, har Regjeringen gått inn med aktiv solidaritetshjelp der katastrofene rammes hardest, og vi følger situasjonen nøye.

Krisen i Gulfen er heller ikke over selv om krigen er slutt. Fred er ikke bare fravær av krig. Fred er byggende arbeid, som aldri tar slutt. Befrielsen av Kuwait må gi grunnlag for en mer omfattende innsats for varig fred i området.

Kurderne situasjon påkaller verdenssamfunnets solidaritet. Norge har gjentatte ganger fordømt Iraks brutale overgrep mot den kurdiske og shia-muslimske sivilbefolkning. Regjeringen har gitt klart uttrykk for dette, ikke bare i Norge. Dette har vi gjort i klart språk direkte overfor makthaverne i Bagdad. Dette har vi gjort i FN. Og dette vil vi fortsette å ta opp. Ingen skal være i tvil om hva Norge mener.

Vi vil kort sagt følge en hard linje overfor Saddam Hussein og en solidaritetslinje overfor hans ofre.

Vi har fremmet et eget forslag om en FN-overvåket sikkerhetssone for kurdere i Nord-Irak. Her har Thorvald Stoltenbergs erfaring som høykommissær for flyktninger hatt stor betydning.

Lykkes vi med planen, vil vi ha styrket menneskerettighetene og bidratt til at kurderne kan gjenoppbygge en trygg og verdig tilværelse. Da vil også bistanden til gjenoppbygging, helsevern og matvarer bli mer effektiv.

Trygve Bratteli sa det slik: Sosialdemokrater kan ikke stille seg likegyldig overfor naboens situasjon. I en tettere verden er vi alle naboer. Det finnes ingen enemerker eller fristeder der verden kan lukkes ute. Det gjelder miljø, fattigdom og fred. Dette er nitti-årenes store globale utfordring.

AVSLUTNING

Dere har en god og rik tradisjon her i Selbu, gjennom åtti års engasjert virke i arbeiderbevegelsen. Som sosialdemokrater vet dere at vi jobber ut fra virkeligheten som den er. Vi forsøker ikke, som Carl I. Hagen og Erik Solheim, å selge lettvinte løsninger der de ikke finnes. Vi holder heller ikke fast ved gamle løsninger, slik Høyre alltid forsøker å gi inntrykk av.

Det som har preget arbeiderbevegelsen, er reformviljen. Den har vi hatt opp gjennom hele vår historie, og den har vi fortsatt. Vi har tatt mål av oss til å gjennomføre store reformer også i 90-årene - for barn, unge og eldre. Og vi har satt oss som mål å gjøre en innsats for vårt felles miljø, her hjemme, i internasjonale avtaler og i den store, globale sammenheng.

Da er det viktig at hele bevegelsen er med, at ikke samholdet rakner og dør, som det heter i en av våre gamle arbeidersanger. Vi trenger aktive lokallag, nå mer enn noen gang før. Og vi trenger en selbygg som "står på sin post uten å vakle", for igjen å bruke Ole Øisangs ord. For når grensene bygges ned, må samhörigheten og fellesskapet bygges opp.

Gratulerer med jubileet, Arbeiderpartiet trenger dere - i åtti nye og aktive år!